

**Quæstionum Canoniarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Perillustris Domine, Domine Mecœnas Gratosissime.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

(2)

PERILLUSTRIS DOMINE,
DOMINE MECOENAS
GRATIOSISSIME.

Ternum gratitudinis positum Monumentum, Opus hoc posthumum Tui honoribus consecramus *Perillustri Domine, Mecoenas Gratiosissime*, ut quando pro beneficii magnitudine de nostro grati esse non possumus, alieno etiam labore, non quantum debemus, sed quantum licet, compentemus. Quanquam & hoc Tuum est, utpote qui proprium Tibi, ac Tui juris esse fecisti, quidquid eruditum ac sapiens est. Recte igitur, ac jure optimo suam apud Te famam quærit, Tuisque gaudet insigniri nominibus; doctus enim sudor & labor, nullibi quiescit melius, quam in manu Sipientis, felix vel ideo, quod primam sub ejus auspiciis lucem videat, cui displicere minimè, plurimum placere potest. Id quod facile nobis persuadet rara Tua indoles, magna Juris utriusque eruditio, prudentia singularis, animus ad negotia Reipublicæ bene gerenda natus, & aptus, atque virtus exquisita. Prætulisti tantæ sapientiæ jam tenera in ætate, adhuc adolescens, æquasti senum prudentiam, eâ maturitate judicii, quam suspicerent singuli, assequi se posse pauci putarent. Nec mirum; ea siquidem primis annis *Tibi* ludus erant, quæ viris aut labor, aut oblectamenta sunt, scilicet: delitescere inter libros, meditari gesta temporum, evolvere Provincia- rum fastos, arcana rimari. Et quia DEUS & natura sublime *Tibi* contulit ingenium, facile omnia es assecutus; penetrasti magnarum rerum abdita, eamque privatus imbibisti scientiam, quæ ad procurandum Patriæ bonum, salutem publicam, Provinciæ gloriam pertinerent. Latuisti quidem inter hæc arcana, & arcana, quæ firmâ tenes memoriâ, tecum latuerunt. Diu tamen abscondi non potuit virtus, & sapientia, quæ primus & summus *Tibi* gradus fuit ad eam, in qua emolumentum Reipublicæ promotes, dignitatem. Merebaris hanc antequam assecutus eras, quod rectè judicavit Vienna, perspexit Aula sagax, Status Inclyti Austriæ superioris non tam præfagiebant, quam videbant. Unde non parociniis aliorum, non splendore natalium, sed virtute, ac meritis, fortunatæ huic Provinciæ factus à secretis, id est: calaneo, & consiliis defensor Patriæ, Promotor & Conservator publicæ felicitatis. Hæc nempe dignitates veniunt, quâ Virtus & Sapientia præit, hæc vulgo eximit, & sola illustres facit. Quod cum ita evenisse *Tibi* cernimus, nihil ceris Majorum, nihil fortunæ debes, quid quides, totus Tuus es; hoc gentilitii Leones Tui malleis armati satis indicant, quod sis *Fortuna, faber ipse Tua*.

Et quamvis Te hic laudare nolimus (*Tu enim ipse Tibi elogium es*) vel nolentem excitant memoriam iidem fortissimi Leones clypeo Tuo insculpti. Liceat ergo meminisse
turbi-

D E D I C A T I O.

turbinis Bojici, quem sive livor, seu tumor perfidus paucos ante annos excitaverat. Gravis profecto inde Ripensi Norico, ac universæ Austriæ impendebat calamitas. Hæc ipsa tamen tempestas, & procellæ non pericula, sed virtutis erant tentamenta; stetit enim hos inter fluctus, Te adjuvante, Status Inclutus Austriæ inconcussus, brevi que temporis intervallo consilio & fortitudine depulsis nubibus, non minus celeriter, quam feliciter pristinam reduxit serenitatem. Cujus laudis & gloriæ, quia Tu particeps es, multum Tibi debebit posteritas, suumque ad invidiam antiquitatis in Te uno laudabit Horatium Coelitem, narrabit C. Attilium, novum Cynegirum Atheniensem, imò Austriacum ostentabit. Horum quidem primus Etruscis in urbem ponte sublicio irrupentibus, extremam ejus partem occupaverat, totumque hostium agmen, donec pons, & cum ponte hostilis victoria abrumperetur, indefessâ pugna detinuit; ac reddita Patriæ libertate armatus in Tyberim insiliit, extinctus inter aquas, ut sibi gloriam accenderet, vel post facta victurus in hominum memoria. C. vero Attilius cum pro Cæsare maritimâ pugnam præliaretur, abscissa dextera, lævâ inimicam puppim apprehendens, non antè dimicare destitit, quam prædam navalem profundo mergeret. Major erat Atheniensis Cynegiri gloria, qui post innumeras cædes, fugientem hostium navim tam diu fortiter tenuit, donec amissâ utrâque manu dentibus captam, duceret captivam in triumphum. Sed hæc omnia plus feritatis quam virtutis, plus temeritatis quam laudis habent. Tu ut à finibus Patriæ hostem arceres, non manibus, aut dentibus, sed consilio, prudentiâ, ingenio, dexteritate, virtute, ac fortitudine tenuisti, & conservasti navim Reipublicæ, donec auxiliares adventarent copiæ, & furentem ac palantem Boicum Martem receptui canere coegissent. Agnovit in hoc, & suspexit virtutem & sapientiam Tuam Vienna, deprædicabit Austriaca posteritas, & quam dignum sit, ut in exemplum venturis proponatur annis, Tu ipse nosti, nobis nondum licitum enarrare.

Illud præterire, ac involvere silentio minimè possumus: quanta in eodem turbine ac procellis magnanimitas enituit! stabat omni ex parte hostis ferox ac truculentus, audax alieno timore, numerosus nostrâ paucitate, validus, dum nondum haberet æmulos, victoriosus antè pugnam. Tunc, si quando, hoc in litore Danubii veluti cardine fortuna Civium, felicitas Austriæ, majestas Imperii nitebatur; & jam prope actum erat de urbibus, salus ipsa desperasse videbatur. Sed non diu Cælum distulit solatia, non diu fluctuabat has inter procellas Ripense Noricum, excepit vim illam tempestatis intrepide, fregit impetum, dum ita volente Viennâ (quo animante Tu nosti) Status Austriæ supra Onasum generosos Patriæ Tuæ conscribit pugiles, qui omnes animo infracti, tanquam Gedeonis milites, non in lampadibus, sed pectore martialem spirabant ignem; & quamvis sexies mille vix excesserint, in opinione tamen hostium viginti & amplius millia pavor numerabat; quo turbatus hostis Gallicus & Boicus numero, in fuga salutem quæsiit. Ita nimium volentibus non obsecundavit fortuna; dum qui antea irruebant spe audaces, recedebant metu pulsi, timidi ad famam Noricorum, victi sunt victores, detriumphati antea triumphantes. Adedò *nullum Numen abest, si adsit prudentia; & Vir sapiens fortior est expugnatore urbium.* Robur & ratio prima sunt Regnorum firmamenta; consilio & animi fortitudine tuta manet salus Reipublicæ, florent urbes, augentur opes, fortunæ conservantur.

Magna hæc laus, encomium singulare, summa gloria, quia *Status Incluti*; atque Tua est, *Perillustis Domine*, vincitis antiquam Romani nominis gloriam, novum
de

D E D I C A T I O.

de veteri sub Austriaco Imperio facitis Noricum, quod licet regni titulis ac majestate ornatum fuerit, antequam teste Cæsare, & Vellejo Paterculo, Claudius Drusus, atque Tiberius in formam Provinciæ redegisset, nunc tamen irriguum superius & inferius, non modò amœnitate soli, partim in planitiem æquati, partim in montes collesque assurgentis, atque fluviis deliciofi, verùm etiam populi frequentia, nobilitate, opibus, felicitate, regna & provincias exæquat.

Nec mirum; dum adhuc tot inter bella rudior esset, floreretque minùs, adeo Provinciam hanc à Romanis adamatam esse, ut suas è Latio deduxerint colonias, de quo Welsium, vulgo Wels venusta & Archiducalis Austria superioris Civitas, ab antiquis Noricis Wilabs, à Latinis Ovilaba, vel Ovilava dicta etiamnum gloriatur, disertèque sub quadam porticu Lambacensis Cœnobii legendum vetusto in marmore ostendit. *Colonia Aurelia Antoniana Ovil.* Anisia quoque olim Norici prætoria, & metropolis Archiflaminum, qui fulis latè accolis sacrum jus dicebant, Lauriacensem Romanorum coloniam sub Octaviani Augusti Imperio antiquo monstrat in lapide. Pauca hic de innumeris, quæ passim eruta leguntur jungimus Romani Norici monumenta. Lincii: *AUG. IN MEMORIAM M. MODESTI M. F. REPENTINI. M. MODESTUS REPENTINUS PATER VETER. DEC. ALÆ AVANTICORUM.* Ibidem. *APOLLINI AUG. IN MEMORIAM M. MODESTI. M. F. REPENTINI M. MODESTUS REPENTINUS PATER V. L. TE. X. DEC. AL. JAVARACORUM.* Ibidem. *L. FL. CAMPESTRINUS VET. ET JULIA EXORATA JVL. EXORATO LIB. COS. FIL. OB. ANN. XX. ET SECVNDINO CANDIBIANO. BE. COS. GENERO VIVI FECERVNT.*

Reperta sequens inscriptio & Laureciam ac Viennam translata parieti Ducalis Collegii est inserta: *D. D. D. N. N. N. VALENTINIANI VALENTIS ET GRACIANI PERENNII AVGVSTORVM SALVBERRIMA IVS. SIONE HVNC BVRGVM A FVNDAMENTIS ORDINANTE VIRO CLARISSIMO VTRIVSQ. MILITIÆ MAGISTRO INSISTENTE ETIAM LEONTIO P. P. MILITES AURELIANES LAUREACENSES CVRÆ EIVS COMMISSI CONSVLATVS EORVNDEM DOMINORVM PRINCIPVMVE NOSTRORVM TERTII AD SVMMAM MANVM PERDVXERVNT PERFECTIONES.* Inventa sunt & alia ROMANORVM vestigia Laureaci, ac imprimis in Templo D. Laurentii extra mœnia: *D. M. FAVSTINI ANOT. VE. C. T. ILLYR. VII. INGENVS. FIL. ET FELIX. T. S. C. EX. VIR. EIVS B. M. P. P.* Ibidem in Castro: *C. JVLIO VECTIO AVG. VINDELI. CVM MIL. FR. LEG. VIII. AVG. VIX. AN. VI. H. F. C.* In mœnibus Civitatis: *M. ANTON. JANUARIVS T. FLAVIVS. P. T. NORICVS III. VIR. I. D. V. F. BAVIA. Q. L. PRIMA SIBI ET BRICENIO SIVE SERVO SIVE LIBERTO MEO ET BLANO.* Ibidem in turri quadam: *ÆL. CANNA LON. O. AN. LXX. ET ÆL. SECVND. CON. O. ANN. XL. ÆL. C. DIDVS.*

Ex his palàm & apertum est: antiquis Romanorum Ducibus & Imperatoribus Ripense Noricum centrum fuisse Fortitudinis & gloriæ, unde ob situm & opportunitatem loci diversas partiti sunt lineas, quibus Europam sibi connecterent, & ut Strabonis de Lugduno

D E D I C A T I O.

duno verbis utamur, dividerunt Noricum orbi, & orbem Norico. Hic nempe semper tunc altissimi altas erexerunt turres, fundarunt praesidia, armarunt classes, quas inter fuerat praecipua Laureacensis. Hic Legionis secundae sedes, imo Romani Martis campus & omne robur Latinorum, dum ad ripam Istri, qui fuit, ut Ausonius canit: *Illyricis regnator aquis, Tibi Nile secundus*; velut ad frontem Germaniae, teste Tacito, fortissimum posuere militem Caesares, id est: uti docet Codex Mariani, Joviam, secundam Juliam, tertiam Hereuleam, legionem Valentinianensem foelicem, Legionem Vietricem Honorianam; quibus interfecta erant auxilia: Sagittarii Tungri, Sagittarii Venatores, Lancearii Comagenes, Rhœti, Sequani, Seguntenses, Tungri, Mauri, Mauri citati, Parattanenses, Propugnatores juniores, Honoriani seniores, Latini, Norica Juventus & optimi Lancearii à Laureaco Laureacenses. Ubi M. Aurelius Antonianus Caesar commorans prodigiosam de Marcomannis victoriam reportavit. Spectarunt hanc Austriaci fines, & sacri profanique narrant fasti: Gentes ab Illyrici limite usque in Galliam cum Marcomannis conspiraverant, videlicet: Narisci Hermunduri, Quadi, Suevi, Sarmatae, Latringes, Buri, Victovalii, Solibes, Sicobores, Roxolani, Bastarnae, Alani, Peucini & Castoboci. Magnam hi populi Romanae potentiae minabantur cladem, quam ut averteret Imperator, in Ripensi Norico gloriae suae theatro castra metatus est; ubi dum ingenti univ ersus exercitus laboraret siti, neque tutum foret eam deserere stationem, surda fufis precibus implorabat Numina; donec Christiani milites, qui magno numero sub M. Aurelio Antonio merebant Stipendium, flexis humi genibus, verum DEum exorassent adeo efficaciter, ut non modo pluviam recreandis Romanorum copiis, sed & grandinem, & fulmina, quibus hostes vincebantur extorserint, ex quo deinceps nominabantur Legio fulminatrix. Addimus testimonium Dionis Cassii tunc viventis: *Videre licebat, inquit ille: in eodem loco aquam, ignemque de caelo cadere, atque ob eam causam alios bibere, alios exuri, ac prorsus interire. Non attingebat ignis Romanos, aut si forte cum iis misceretur, extinguebatur subito: neque imber juvabat barbaros, sed eos non secus inflammabat, atque oleum, ut aquam requirerent, plurimam perfusi, infligere nique sibi pars vulnera, quo ignem sanguine resfringerent, pars confugerent ad Romanos, quasi illis tantummodo aqua salutaris esset.*

Ut vero armis parta fortius tuerentur, & imperii sui limites extenderent, celeberrimum in Efferding (quod a freto nomen accepit) quatuor leucis Lincio versus occidentem instruxerunt portum, ex quo armatas classes solvebant in Pannoniam, transcurrebant in Marcomanniam, Sarmatiam, Daciam, per totum Septentrionem Romani nominis famam illustraturi Cujus gloriae meminuit Claudianus in Panegyri, quam de tertio Honorii Consulatu cecinit:

*Reptasti per signa puer, Regumque feroces
Exuvia Tibi ludus erant, primusque solebas
Aspera complecti tororum post praelia Patrem,
Signa triumphato quoties flexisset ab Istro,
Arctoa de strage calens, & postere Patrem
De spoliis Scythicos arcus, aut rapta Gelonis
Cingula, vel jaculum Daci, vel frena Suevi.*

Haec omnia de veteri Norico ideo attulimus, ut novam Austriae Majestatem, quae moderno fulget saeculo, quam *Status Inclutus*, Tuque fidelis boni publici Minister auges & conservas, amplius admiremur. Opponamus ergo lucem umbris. Ubi sunt veteres illae Lauri: ubi erecta quondam propugnacula? ubi prodigiosus est lapide pons, quo *Trajanus*

D E D I C A T I O.

Danubii ferociam castigaverat? ubi turres Latinorum? jacent diruta omnia, suisque ruderi-
bus insēpulta fama, temporis invidiā exesum nomen vix legi potest in vetustis marmoribus!
Imò dum etiam starent vincerentque Romani, jam victores vincebantur, continuò alterna-
bat fortuna vices, & variabilis alea belli subito victorias in hostem transtulit, occupatasque
fanguine terras alienæ contulit potestati. Nec ambiguum est apud Historicos alteram trans
Danubium Austriæ partem unquam succubuisse Romanæ potentia, quæ semper & com-
muni Germaniæ felicitate fruita, & hostium fortitudinem est æmulata. In hoc verò quod eis
Istrum jacet, Ripensi Norico quoties Marcomanni, & Quadi ab Occidente, Sarmatæ ab
Oriente Romanas fregerunt vires? quoties Massagetæ, Suevi, Gothi, Vandali, Daci, Pan-
nones, aliæque gentes in Romanos non sine triumpho irruerunt? Quorum hostes, & non
rarò victores *Sidonius Apollinaris* enumerat: *Quidquid languidus axis, Cardine Sathonio
sub Parrhase parturit ur̄sa.* scilicet: *Bastarna, Suevus, Pannonius, Neurus, Chunus, Ge-
ta, Dacus, Alanus, Bellonthus, Rugus, Burgundio, Vesus, Alites, Bisalita, Ostrogothus,
Procustes, Sarmata, Moscus.* Hinc merito arbitramur, & annales docent, tot inter vio-
lentas manus Norici fortunâs, atque dignitatem neque diu florere, neque augeri potuisse.
Unde vorum tantum fuerit Claudiani pro Stilicone de finibus Illyrici (cujus Princeps
erat Provincia Noricum) dum cecinit:

*Sub tot Principibus quæcunque amissimus olim,
Tu reddis, solo poterit Stilicone medente
Crescere, Romanum vulnus tectura cicatrix,
Inque suos fines tandem redeunte Colono,
Illyricis iterum ditabitur aula tributis.*

Feliciores nos, atque ter felix Orbis Germanici gemma, cor & clypeus Imperii Austria sub
Austriacis Principibus! de qua non jam augurium, sed veritatem quis ambigat expressam
in Symbolo illo foribus Aulae Cæsareæ Neostadii præfixo? *A E I O U?* quod *Fridericus*
Quartus, utpote Author ejusdem jam olim ita evoluit:

*Austriæ Est Imperare Orbi Universo.
Alles Erdreich Ist Oesterreich Unterthan.*

Nec audemus absque temeritate maximæ Provinciæ hujus decora folio inscribere, dum
ea non capiunt volumina; illud Orbi notum: Ripensē Noricum, seu Regio ab Onaso ad
Oenum usque protensa, quinque Regum, velut pro Imperio decertantium fanguine co-
lorata, postquam Anno 1156. Baviaræ adempta in potestatem venisset Austriacorum Prin-
cipum, non interruptâ serie, nullis temporum eversa tempestatibus semper floruit, Duca-
tûs, & Archi-Ducatus ornata titulo, atque amplissimis Cæsarum favoribus & privilegiis
confirmata, splendorem, ac magnificentiam latè propagavit. Hujus in argumentum diploma
Friderici I. Cæsaris, non ingratum Lectori Austriaco proponendum censuimus:

*In nomine sanctæ & indivisæ Trinitatis Amen. Fridericus divina favente Clemen-
tiâ Romanorum Imperator Augustus, Primus ejus nominis. Quanquam rerum commu-
tatio ex ipsa corporali institutione possit firma consistere, nec ea quæ legitime geruntur, ulla
possit refragatione convelli: tamen ne causa rei gestæ possit esse ulla dubietas, Imperialis
intervenire debet auctoritas. Noverit igitur omnium Christi, Imperiique nostri fidelium
atas, & futura posteritas, qualiter nos ejus cooperante gratiâ, à quo cælitus pax missa est
hominibus super terram, in generali nostra Curia Ratisponæ, in nativitate S. Mariæ ce-
lebrata, in præsentia multorum Religiosorum & Catholicorum, litem & controversiam,
quæ inter charissimum nostrum *Heinricum Ducem Austriae*, & inter Nepotem nostrum
charissimum *Heinricum Ducem Saxonie*, diu agitata existit, super Ducatu Baviaræ,*

D E D I C A T I O.

Et super Marchia à superiore fluminis parte Anasi terminavimus hoc modo: quod Dux Austria resignavit Nobis Ducatum Bavaria, Et dictam Marchiam, quos tenebat. Quà resignatione factà mox eundem Ducatum Bavaria in beneficium contulimus Duci Saxonie. Prædictus vero Dux Saxonie cessit Et renunciavit omni juri Et actioni, quas habebat ad dictam Marchiam, cum omnibus suis juribus, Et beneficiis. Ne autem in hoc facto honor Et gloria Patru nostri charissimi aliquatenus minuatur, de consilio Et judicio Principum, illustri Vladislao Duce Bohemia sententiam promulgante, quam ceteri Principes approbant, Marchionatum Austria, Et dictam Marchiam supra Anasum commutavimus in Ducatum; ejusdemque Ducatum, cum subscriptis juribus, privilegiis Et gratiis omnibus, liberalitate Casarea contulimus Heinricho prædicto Patruo nostro charissimo, prænobili Uxori suæ Theodora, Et liberis eorundem ob singularem favorem, quo erga dilectissimum Patrum nostrum Heinrichum Austria Ducem, ejus conthoralem prænobilem Theodoram, Et eorum Successores, nec non erga terram Austria, quæ clypeus, Et cor sacri Romani Imperii esse dinoscitur, afficimur. De consilio Et assensu Principum Imperii, dictis Conjugibus, eorum in eodem Ducatu Successoribus, nec non præattacta terra Austria subnotatas constitutiones, concessiones, Et indulta auctoritate Imperiali in jura plena Et perpetua redactas, donavimus liberaliter vigore præsentium, Et donamus: primo quidem quod Dux Austria, quibusvis subsidiis Et servitibus non tenetur, nec debet esse obnoxius sacro Romano Imperio, nec cuiquam alteri, nisi ea de sui arbitrii libertate fecerit: eo excepto dumtaxat, quod Imperio servire tenebitur, in Hungariam duodecim viris armatis per mensem unum sub expensis propriis, in ejus rei evidentiam, ut Princeps Imperii agnoscat. Nec pro conducendis Feudis requirere seu accedere debet Imperium extra metas Austria, verum in terra Austria sibi debentur, sua feuda conferri per Imperium, Et locari. Quod si sibi denegaretur, ab Imperio requiratur, exigat literatorie trina vice: quo facto juste possidebit sua feuda, sine offensa Imperii, ac si ea corporaliter conduxisset. Dux etiam Austria non tenetur aliquam curiam accedere, edictam per Imperium, seu quemvis alium, nisi ultro de sua fecerit voluntate. Imperium quoque nullum feudum habere debet Austria in Ducatu. Si vero Princeps aliquis, vel alterius Status persona nobilis vel ignobilis, cujuscunque conditionis existat, haberet in dicto Ducatu possessiones ab ipso jure feudali dependentes, has nulli locet seu conferat, nisi eas prius conduxerit à Duce Austria memorato: cujus contrarium si fecerit, eadem feuda ad Ducem Austria devoluta, liberè sibi extunc jure proprietatis, Et directi domini pertinebunt. Principibus Ecclesiasticis, Et Monasteriis exceptis dumtaxat in hoc casu. Cuncta etiam secularia judicia, bannum sylvestrium Et ferinarum, piscina Et nemora in Ducatu Austria, debent jure feudali à Duce Austria dependere. Etiam debet Dux Austria de nullis oppositionibus, vel objectis quibuscunque, nec coram Imperio, nec aliis quibuslibet, cuiquam respondere, nisi id sua propria Et spontanea voluerit libertate: Sed si voluerit unum locare, poterit de Vasallis seu homologis, Et coram illo secundum terminos præfixos parere potest, Et debet justitiæ complemento. Insuper potest idem Dux Austria, cum impugnatus fuerit ab aliquo de duello, per unum idoneum, non inenormitatis macula detentum, vices suas prorsus supplere: Et illum ipse eadem die seu Princeps, vel alius quisquam pro alicujus nota infamie non potest impetere, nec debet impugnari. Præterea quidquid Dux Austria in terris suis seu districtibus, seu fecerit, vel statuerit, hoc nec Imperium, nec alia potentia modis, seu viis quibuscunque debet alio quoquo modo in posterum commutare. Et si, quod Deus avertat, Dux Austria sine hærede filio decesserit,

D E D I C A T I O.

idem Ducatus ad seniore filiam quam reliquerit, devolvatur. Inter Duces Austria qui senior fuerit, Dominium habeat dicta terra, ad cuius etiam seniore filium iure hereditario deducatur: ita tamen, quod ab ejusdem sanguinis stirpe non recedat, nec Ducatus Austria ullo unquam tempore divisionis alicujus recipiat sectionem. Si quis in dicto Ducatu residens, vel in eo possessiones habens, fecerit contra Ducem Austria occultè vel publicè, est dicto Duci in rebus & corpore sine gratia condemnatus. Imperium dicto Duci Austria contra omnes suos injuriatores debet auxiliari & succurrere, quoad justitiam assequatur. Dux Austria, principali indutus veste, supposito pileo Ducali, circumdato sermo pinnato, baculum habens in manibus, equo insidens, & in supermore aliorum Principum Imperii, conducere ab Imperio feuda sua debet. Dicti Ducis institutionibus, & destitutionibus in Ducatu Austria suo est parendum. Et potest in terris suis omnibus tenere Judæos, & usuarios publicos, quos vulgus vocat *Gewerthein* sine Imperii molestia & offensa. Si quibusvis Imperii curis publicis Dux Austria præsens fuerit, unus de Palatinis Archiducibus est censendus. Et nihilominus in confesso & incessu ad latus dexterum Imperii post Electores Principes obtineat primum locum. Dux Austria donandi & deputandi terras suas, cuicumque voluerit habere debet potestatem liberam, si, quod absit, sine heredibus liberis decederet: nec in hoc debet per Imperium aliquo modo impediri. Præfatus quoque Ducatus Austria habere debet omnia & singula jura, privilegia & indulta, quæ obtinere reliqui Principatus Imperii dignoscuntur. Volumus etiam, ut si districtus & ditiones dicti Ducatus ampliati fuerint, ex hereditatibus, donationibus, emptionibus, deputationibus, vel quibusvis aliis devolutionum successibus præfata jura, privilegia & indulta, ad augmentum dicti Dominii Austria plenariè referantur. Et ut hac nostra Imperialis constitutio omni ævo firma & inconvulsa permaneat, præfentes literas scribi, & sigilli nostri impressione fecimus insigniri.

An quidpiam ad magnificentiam Regionis nostræ accedere potuit majus? an ad firmandam pacem & felicitatem efficacius cogitari? Cedant huic splendori Romanæ umbræ, cedat novæ Austriæ Noricum antiquum. Sed ne ultra terminos excurramus, in Lincensi Prætoria, atque Metropoli superioris Austriæ pedem, gratumque calamum figimus, ubi simul *Inclitorum Statuum*, Tuamque fidelitatem, constantiam, dexteritatem animique magnitudinem veneramus. Urbs certè hæc una, ut alias prætereamus, quàm fortis, quàm fida semper, nunquam neutra, nunquam altera, tot inter motus immota, bellicos inter turbines inconcussa, semper *Archi-Ducalis*. Suorum nempe fidelitate Ministrorum stetit hic fidelis Ister, & in Lincio reliqua Provinciæ hujus oppida sæcura steterunt velut in centro, casura si centrum cecidisset. Illius nempe munimenta, more Lacedæmonum, Civium sunt pectora, nullis machinis, nulla hostium vi, atque impetu expugnanda. Tentabatur siquidem hæc Metropolis *FridERICI* secundi Cæsaris tempore ab *Ottone* Baviaræ Duce, sed irritò conatu; obsidebatur ab agresti rusticorum furore Anno 1626. sed expugnari non potuit, risitque vanas sine viribus iras, & spumantes inter fluctus in victa stetit rupes, ad quam fracta sunt cornua Lunæ Otthomannicæ, dum anno 1532. ex quindecim Turcarum millibus *Lincium* excurrentibus nullus omnino superfuit, qui acceptæ cladis numerum ad suos referret. Jucundum est horum meminisse, ac ea in memoriam revocare gesta, quæ Austriæ supra Onasum immortalē gloriam pepererunt. Quanquam quid opus præteritis immorari? hæc ipsa, quæ vivimus tempora satis ostendunt Austriæ superioris fortitudinem, dignitatem, felicitatem. Latè scilicet bellorum incendiis involuta fuit

D E D I C A T I O.

fuit non modo Germania, sed Europa universa; nec adhuc extincta est flamma. Civilibus armis, ac intestino malo pene oppressa jacet *Ungaria*, cujus indomitus furor inferioris *Austriæ*, *Styriæ*que partes ferro & igne depopulabatur; infestum sensit Martem Gallicum & Boicum *Tyrolis* & *Carniolia*. Una prope tot inter belli turbines & procellas mansit immunis & superior *Austria* superior. Et quamvis jam Lincio vicini hostes minarentur exitium, unamque machinam æneam in turrim Efferdingensem evexerint, ignem exposuerint, hæc ipsa turris Pharos erat, non quò Gallicæ, sed *Austriacæ* classes appellerent. Galli & Boji accenderunt quidem furæ suæ faces, sed ignem hunc, velut scintillas fatuas subito extinxit *Austria*, imò salutarem accendit Pharon, & contra Bojicos tunc hostes *Austriacæ* securitatis portum erexit. Prælusit huic felicitati nostræ *Stahrenbergicum* illud *Senioris Comradi* Symbolum, quod in turris Efferdingensis porta legitur: *In benedictione Domini*. Nempe Cœlo favente, dum conjurati veniunt in prælia Divi, Ripense *Noricum* semper tutum, semper felix, æternitati nomen & famam transcribet.

Ad Prætoriam iterum defluimus: olim hanc & vicina ejus municipia præter Romanos, diversi populi ac gentes incoluere; hic suas teste Tacito aliisque per intervalla temporum fixere colonias Marcomanni, Quadi, Boji, Suevi, Gepidæ, Gothi, Longobardi, Avars, Hunni, Slavi, Franci Marlingi, Osi, Buri, Ligii, quos Luio Ptolemæus, Luetios appellat Strabo, qui unâ cum Tacito de Coratis, Arianis Lentiis, Suanetis Ambidronis; Ammianus verò Marcellinus de Sarmatis Dacisque meminerunt, quæ litibus Historicorum obnoxia seu vera, seu dubia sint, illud minimè ambiguum; unicam Lincensium Urbem, totius pene Europæ liberale hospitium esse; quæ enim gens, quæ natio, quis populus, quem non excipiat? hæc Boji, Hali, Dani, Rhenani, Bohemi, Pannonæ descendunt ascenduntque, imo integri commorantur exercitus, quibus Prætoria hæc, domus est annonaria, insula Lincensis, Insulæ Fortunatæ, asylum & metropolis largæ pietatis, externis domestica, advenis indigena, omnibus omnia fit, sufficit omnibus, nunquam deficit. Nec tamen onera sentit Civis, tutissimus domi suæ damna colonus non patitur, nemo queritur subditorum. Quæ omnia dum singulari Statû Inclyti sapientiâ, Tuoque verbo, Tuâ dexterâ, Tuo consilio aguntur *Perillustris Domine*, floret, florebique *Austria* superior, nec unquam occasum habitura est illius Reipublicæ felicitas, *cujus Ministri rationes administraverint tam abstinenter quàm alienas, tam diligenter quàm suas, tam religiosè quàm publicas*. Unus quippe labor Tuus est, quem Patriæ bono, salutis publicæ, & Ripensis Norici gloriæ impendis: ea meditari, ea facere, quæ ad augendas Civium & Colonorum fortunas plurimum adferunt emolumentum; dignissimus Tomitani Poëtæ elogio Fastorum. 2. *Nulla tibi ambitio est, nullo corrumpere auro, legitimâ servas credita rura, fide*.

Veraris in rebus futuris, sagaci mente percurris Provinciam, ubique præsens, quia ubique confuleris, numeratas habes omnium subditorum opes, ostendis quid singuli possint, addis ingenium ut posse velint. Unde Tuæ, ac imprimis Inclytorum Statuum summæ prudentiæ ac providentiæ tribuit unversa Regio supra Onasum, quòd in amplum adeò & locuples creverit ærarium, ut antiqua plurimum vincat sæcula, quibus hinc Romanæ ditabantur aulæ. Terra quidem modica, & angusto clausa limite, si metiamur ex spatio, si ex Civium animis, & amore subditorum in Principem, amplissima, dum *Austriacis* debita Cæsaribus tributa non tam exolvit, quàm anticipat, profundit opes promptâ manu velut ex fonte, nec unquam exhauritur; supponit ultro humeros oneri, nec unquam opprimitur,

D E D I C A T I O.

mitur, aut succumbit, satis dives, publicæ sistudeat felicitati, imò inter lucra numerat, non modò fortunas, sed vitam & sanguinem Austriaco Cæsari consecrare. Digna sanè administrationis forma, quæ cæteris præscribatur; dignus amor, & illibata fidelitas, quam summis prosequantur omnes laudibus, aliæ imitentur Provinciæ, grata marmora æternent. Hujus Tu laudis, & gloriæ particeps *Perillustris Domine*, tulisti operæ ac virtutis Tuæ pretium, dum Cor tuum totum in Aquilis, & Aquilæ in corde Tuo (quod gloriofæ stirpis Tuæ expriment insignia) Fidelis Austriacæ Cameræ Adjutor, oculos mentemque defigis in Cæsareas Aquilas, & illæ benigno Te respiciunt oculo, novis ornant favoribus, qui semper novos promereri. Unde factum, ut antetempus, quod ad singularem nominis Tui commendationem spectat, omnium contentione sis designatus in *Questorem Provinciæ*, quo factò suam Austria fidelitatem per Te fidelem, suam promptitudinem per Te promptum assecuraret. Experti nempe sunt omnes illi quibuscum agis, raram in Consiliis prudentiam, fortitudinem in arduis, facilitatem in difficillimis, celeritatem & felicitatem in exequendis. Quid mirum? ab ineunte jam ætate hælisti in Protocollis, recondita sæculorum gesta profundè penetrasti, & modò etiam labor, & deliciae Tuæ sunt erigere bibliothecas, libros evolvere, ex his tanquam consiliariis audire, ac Tuam, quæ magna est, augere sapientiam, ad mentem sapientis Prov. 15. *Audiens sapiens, sapientior erit. Observans, & illud græci Poëtæ: Primum esse beatum, qui per se sapiat, secundum qui sapientem audiat.* Quod utrumque quia Tibi proprium, prælidium, & dulce decus Patriæ, ad magna evectus, majora promeritus, si non superasti Ancecessores, pro Tua modestia loquimur, adæquasti. Parcimus hic modesto rubori Tuo, nec virtutes, quæ longo Testipant agmine, recensemus. Laudant has illi qui intuentur; & nemo est, qui non videat, quantum Te extollat profunda animi Tui demissio, dum per tot præclare gesta nihil attribuis Tibi, præter nomen fidelis Ministri. Hinc omnes Tui rapis in amorem, omnes amas, & ab omnibus amaris, æquè summis, ac infimis charus. *Tecum* nata est humanitas, *Tecum* crevit majoribus incrementis, quàm anni Tui. Hæc affabili morum comitate communicas Te omnibus, nulli negas; omnis hora Tua publica est, nulla domestica. *Ædes ipsæ Tuæ*, amoris quasi domicilium sunt, in quo audis omnes, & respondes omnibus, velut echo publica. Nemo adeò miser *Tua* ingreditur limina, qui non felix redeat, nemo tam desolatus, quem non consoleris. En ut vel nolentem abripiant calamum virtutis Tuæ decora. Paremus igitur imperio Tuo, & abstinemus plurimis.

Illud unum sine injuria, & gravi labe ingratitude præterire non possumus, nec debemus, quod ad majus Christianæ Reipublicæ incrementum & gloriam cedit florentis per Austriam Religionis, quam quidem complura jam ante sæcula, & à primis Ecclesiæ incunabulis jussu D. Petri Apostolorum Principis, à S. Marco missus Laurentius nomine primus Lauriaci Episcopus implantaverat; ubi ad perpetuam orthodoxæ Fidei memoriam, etiamnum prostat in alta turri, foro locata vetus inscriptio:

*Aspicias exiguam, nec magni nominis urbem,
Quam tamen æternus curat, amatque DEUS,
Hæc de Laureacò reliqua est: his Marcus in oris
Cum Luca, Christi dogma professus erat.*

Ingruente verò Scytharum turbine, convulsa erant sanctitatis initia, rursusque per diversos Germaniæ Apostolos, & Archi-Episcopos Laureacenses, primævo reddita flori Fides, magna in dies sumplit incrementa, quæ ut latius efflorescerent, non tantùm sudore
Aposto-

D E D I C A T I O.

Apostolico, sed etiam sanguine Martyrum, D. Severini, Quirini, sociorum ejus, & Floriani, aliorumque irrigata; demum sub Austriacis Principibus, non modo ad avitam pietatem, sed ad sanctam quoque majestatem, universa hæc Regio, in tot largâ munificentia erectis templis, & aris, cœnobiis & Collegiis emicat, fulgescit. Magna hæc sunt ac perenni digna ære, digna æternitate. At quantum ô superi crescet gloria, quantum ornamenti veræ Fidei, novellâ in Fundatione Septentrionalis Juventutis? cui *Tu Perillustri Domine*, Mœcenas gratiosissime caput feliciter imposuisti, dum efficaci suavitate *Tua*, zeloque ardenti eò facile pertraxisti Status Inclytos (Quorum nomen semper erit in benedictione Domini) ut saluberrimo huic ad propagandam Romanæ Fidei veritatem, per totum Septentrionem virtutum Seminario, & firmam Lincii stationem concederet, & idem piâ munificentia ad summam perfectionem perduceret. Nemo jam in dubium revocet verum esse, quod canit Poëta: *Regis ad exemplum totus componitur Orbis*. Augusta siquidem victrices inter laureas regnantis feliciter JOSEPHI Primi, Romanorum Cæsaris liberalitas prima jecit fundamenta, continuavit pietissimum opus liberalis multorum pietas, *Tu* verò, ac *Te* movente, *Te* cooperante Status Inclyti supremum apicem imposuisti. Quo factò dicine aut cogitari potest, an unquam Ripense Noricum uberiorem virtuti suæ, atque gloriæ fundum repererit? Laudabit sanè immortale opus Romana Curia, & jam approbavit Ecclesiæ Oraculum Summus Pontifex Clemens XI. Audiet Austria inferior, deprædicabunt longè à nobis positi, ac Provinciarum etiam aliquot interjectarum spatium remoti populi, universa Europâ dicet: *Status Inclyti Austriæ supra Onasum* unò actu cumulant beneficia, multiplicant merita, solantur lachrymas quas non vident, emolliunt gemitus quos non audiunt, adjuvant inopiam quam ignorant; quorum liberalitas penetravit in alia regna, in externas pervasit Provincias. Mirabuntur exteri amari se, & ignotos esse, ac vel in viti liberali manu in obsequium Fidei & avitæ pietatis, tanquam aureis contipedibus pertrahentur. Una dolebit impietas, gemetque in erecto Lincii Pietatis, & virtutum domicilio se esse conspultam. Sic nempe fons malorum obstruitur, exsiccat pestilens errorum torrens, qui latè Europam involverat, securoque remigio & fortunatis avibus Orthodoxa Fides in orbem alterum, ad Indos, & Japones extremamque Thule n lumen Christianæ veritatis invchet, ac sincerâ pietatis flammâ mundum accendet universum.

Ita dum Austria superior Germaniæ Patriæ suæ torique Septentrioni prospicit, novum efficit orbem, imò Ripense Noricum novum transmutat in cœlum, & ad ripam Danubii supra Lincium polarem figit stellam, quâ serenatâ, jucunda cæteris accedet Zonis temperies, & illa micabit amœnius, & influet uberius, monstrabitque Septentrioni viam ad Fidem, ad salutem, dum plurium sæculorum vitia & errores, paucorum annorum spatium purgabuntur, extinguentur. Quod quanti momenti sit, imò prodigii, intelligent olim Posterî; Austria superior, ac imprimis Lincensis Prætoria, mirabitur se dividi, imò coalescere in plura Regna & Provincias, Regna & Provinciæ Aquilonis eorumque populi: Dani & Norwegi, Sueci & Livones, Rugi, Mechliniensis, Saxones, Pomerani, Prussi, Hassi, Ungari, Transylvani, totus denique Septentrio gaudebit se ad Istrum in litore Lincensi portum salutis invenisse. Nos verò tanti beneficii æternum memores, reddemus & reddimus vota pro Austria, quorum scopus & meta Cœlum est, errare non possumus. Juventus quoque Septentrionalis, & virtutes quibus illa imbuetur, artes ac Musæ quas illa colet & amabit, nomen famamque Benefactorum, *Status Inclyti, Tuamque Perillustri Domine* gratas inter laudes æternum decantabit.

Tuis interim beneficiis devincti, dum pares referre non possumus gratias, DEum ipsum damus pro pignore, à quo ardentè & constanter id unum precabimur, & precamur: Dignus immortalitate diu, & in canam senectam vive DEO, vive Patriæ, vive *Tibi*, & nobis. Arbor stirpis *Tuæ* semper florida, semper fecunda, quam ex *Tenebrosa Sylva* non procul trans colles Cremifanio in hortum, imò Paradisum Lincensem transplantasti, germinet & geminet gloriæ *Tuæ* lumina, ut fias in posteris Parens, Avus, Abavus, Tritavus, ac ventura sæcula seros carpant *Tua* poma nepotes, fructusque quos jam in deliciis habes, paternæ virtutis æmuli fecundo germine hortum Mannsdorffianum in multa sæcula, & longam posteritatem dilatent. Quod votum, ac tenue pensum gratitudinis, huic operi *Tibi* consecrato inscriptum volumus. Excipe illud amplo, quo soles, & amabili beneficentiæ *Tuæ* sinu. Volve, revolve, quot literarum leges elementa, totidem sunt perennis nostræ in *Te* gratitudinis, imò gloriæ *Tuæ*, ac felicitatis monumenta. Vive iterum, & vale, nobis & Septentrionali Juventuti semper fave. Ita precatur:

Honoribus Tuis devotissimus

MARTINUS GOTTSEER, S. J.

Authoris ultimæ voluntatis Exécutor, p. t. Nord. Fund. Proc.
PRIVI.